

СЕКЦІЯ 3. **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Бабич Н. М.

кандидат педагогічних наук, доцент

Гомон Я. О.

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ФОРМУВАННЯ ФОНАЦІЇ МУЗИКО-РИТМІЧНИМИ ЗАСОБАМИ У СОМАТИЧНО ОСЛАБЛЕНИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Голос є відображенням свого власника та може бути невід'ємною частиною професії, крім цього забезпечує комунікативну функцію взаємодії з навколишнім світом. Якщо доросла людина відчуває погіршення стану голосу або його тимчасову втрату – це пригнічує її та впливає на психоемоційний стан. Щодо дітей дошкільного віку – будь-які порушення голосу впливатимуть не лише на органи, що забезпечують голосову функцію, але й на комунікацію, самооцінку та взаємодію з однолітками [2, с. 68].

Дитячий голос на відмінно від дорослого є більше нестабільним і перебуває у стані розвитку, який завершується лише у двадцять один рік. Проте усі необхідні анатомо-фізіологічні структури закладаються ще в пренатальному періоді. Тому надзвичайно важливо вже з народження приділяти увагу голосу та стежити за його станом, щоб надалі запобігти можливому розвитку порушень голосу.

Фонація як фізіологічний акт, що полягає в напрузі і зімкненні голосових зв'язок під дією міжреберних м'язів і діафрагми – це тиск повітря в трахеї і бронхах, що періодично проривається через голосову щілину та змушує коливатися голосові зв'язки, як наслідок – через ротову порожнину з'являються звуки, що свою чергою сприймаються як звуки голосу [4, с. 61].

Базовими аспектами фонації є фізіологічне та фонаційне дихання, робота резонаторів, артикуляційних органів. Окрім цього, фонація охоплює такі характеристики: сила, висота, тембр, мелодико-інтонаційна сторона, визначення часу максимальної фонації. Для її здійснення обов'язковою умовою є злагоджена робота трьох відділів таких як дихальний, голосовий та артикуляційний, що забезпечує голос з усіма його акустичними характеристиками, які своєю чергою визначають його індивідуальність [1, с. 112-114].

Питання щодо порушень голосу розглядали та вивчали такі вчені як Е. Аветисян, А. Бунькова, Ю. Василенко, А. Васніна, Д. Вільсон, В. Єрмолаєв, Ф. Заседателєв, О. Лаврова, Й. Левідов, Є. Малютний, Н. Махоткіна, О. Орлова, Л. Работнов, О. Родіонова, С. Старостіна, Ю. Степанова, М. Фомічев. Порушення фонації можуть спричинити такі порушення голосу як дисфонія (Ю. Василенко, Д. Вільсон, О. Карпова, М. Мусін, С. Юркін); фонастенія (А. Бунькова, А. Васніна, Д. Дегтярьова, Н. Єрмилова, О. Радциг, В. Тринос); ринофонія (М. Зеєман, А. Мітріновіч-Моджеєвська). На фонацію ці порушення впливають по-різному, проте їх об'єднує те,

що голос не лише стає виснаженим через певний час, але й погіршуються його характеристики. Порушення голосу вивчалось багатьма вченими, проте, цікавим в сучасному світі постає питання щодо особливостей його функціонування у соматично ослаблених дітей.

Соматична ослабленість виникає на підґрунті частих соматичних захворювань, що може призводити до виснаження та негативного впливу на розвиток його функцій. Однією з особливостей цих дітей є те, що вони часто хворіють протягом тривалого часу. І як наслідок часті захворювання позначаються на здоров'ї дітей у вигляді погіршення загального стану, а також формуються психологічні та психофізіологічні особливості [2, с. 68]. Виходячи з вище зазначеного, часті захворювання носа, придаткових пазух та горла негативно позначаються на голосовій функції і можуть стати причиною різних порушень голосу. До причин дисфонії та інших порушень голосу можна віднести: ларингіти, часті респіраторні вірусні інфекції, перенапруження голосу, аденоїдні вегетації, набуті новоутворення у носоглотці, а саме поліпи. Саме цю категорію і складають соматично ослаблені діти з порушеннями мовлення.

Попри те, що існує чимало методик з відновлення голосу (Ю. Василенко, Є. Вороніна, О. Лаврова, Н. Лебедева, Т. Мілоченко, О. Орлова, Л. Работнов, О. Рябченко, Л. Тринос, О. Сисоєв, М. Фомічев) або у людей післяопераційного періоду (О. Алмазова, С. Таптапова), питання відновлення голосу у соматично ослаблених дітей із порушеннями мовлення до цього часу залишаються невивченими. Отже, наразі актуальним є розробка методики, що допоможе формувати фонацію у соматично ослаблених дітей із порушеннями мовлення.

Як напрямок впливу на формування фонації можна розглянути використання музико-ритмічної діяльності. Даний напрямок поєднує у собі музичне сприймання, відчуття ритму та музико-рухову координацію. Охоплює досить різноманітні засоби: застосування ігор, танців та вправ. Одним із засобів, який може використовуватися під час музико-ритмічної діяльності, може бути музичний інструмент казу.

Казу – це музичний інструмент, який нагадує трубку, кінець якої сплющений, а інший кінець має невеликий круглий отвір. Приблизно на дві третини нижче інструменту є ще один круглий отвір. Він веде в невелику камеру, в якій міститься воскова мембрана, що закріплена по краях круглим циліндровим кільцем, може вільно коливатися. Особливість використання цього інструменту полягає у його формі, простоті та мобільності. Його функціональність містить можливість тренування подовженого мовленнєвого видиху, тренування вимови у дітей, формування фонації. Важливо зазначити, що для того, щоб з'явився звук – потрібно залучити губи, м'яке піднебіння, голосові зв'язки та легені, тренування яких актуальне саме для дітей із мовленнєвими порушеннями. Проте не слід забувати, що важливим також є розподіл фонаційного дихання, що підвищує тривалість та якість звучання, тому органи дихання забезпечують появу звука теж. Саме ця функція інструменту дозволяє одночасно активізувати всі органи, що беруть участь в утворенні мовлення [3].

Окреслене вище, спонукало провести дослідження стану голосової функції у дітей дошкільного віку. Воно було реалізовано студенткою III курсу Яною Гомон в межах роботи наукового гуртка «Студія досліджень складоритму». У ході

експерименту було використано діагностичний комплекс, який складався із 3-х блоків і мав на меті вивчити сформованість фізіологічного та фонаційного дихання, акустичні характеристики голосу та стан функціонування голосового апарату. Аналіз результатів проведеного дослідження підтвердив, що у більшості соматично ослаблених дітей з порушеннями мовлення є недостатньо сформована фонація, внаслідок відхилень, що спостерігаються на усіх блоках. У соматично ослаблених дітей старшого дошкільного віку недостатня сформованість фонації призводить до порушень голосової функції. Відповідно до отриманих результатів були запропоновані методичні рекомендації щодо використання інструмента казу для формування фонації у соматично ослаблених дітей дошкільного віку із порушеннями мовлення, де зазначаються вправи відповідно до кожного з трьох блоків.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є розроблення методики комплексу вправ із використання інструмента казу. Дана методика буде спрямована на формування фонації, що включатиме роботу над фізіологічним та фонаційним диханням, поліпшенням голосового апарату та акустичних характеристик голосу.

Список використаних джерел

1. Петрова А. А. Развитие речи в онтогенезе: проблемы моделирования. *Вести Волгогр. Гос. ун-та*. 2009. № 1 (9). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-rechi-v-ontogeneze-problemy-modelirovaniya/viewer>.
2. Світич С. Розвиток толерантного ставлення педагогів до соматично ослаблених учнів. *Здоров'я як особистий, освітній і суспільний феномен* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Суми : ФОП Цьома С. П., 2020. С.67-72.
3. A pilot study to evaluate if the introduction of a Kazoo (a portable musical instrument) to improve lung function of adults with cerebral palsy. *Medical and Dental Research*. 2018. Vol. 1 (2), № 1-3. URL: <https://www.oatext.com/a-pilot-study-to-evaluate-if-the-introduction-of-a-kazoo-a-portable-musical-instrument-to-improve-lung-function-of-adults-with-cerebral-palsy.php#gsc.tab=0>.

Гончарова К. В.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Соловійова Т. Г.

*кандидат педагогічних наук, доцент
Запорізький національний університет*

СУЧАСНІ ВИДИ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ

Артикуляційна гімнастика займає провідне місце у логопедичній роботі. Формування правильної звуковимови неможливе без диференційованої роботи артикуляційного апарату, дихання й голосу. Мовлення відбувається лише за тих умов, коли органи мовленнєвого апарату працюють злагоджено, швидко змінюють своє положення, координовано працюють, мають достатньо сили та пружності,